



Ekologia i ochrona przyrody

# JAK SIĘ MASZ, ZIEMIO?

Scenariusze warsztatów



## O projekcie Generation Europe: The Academy

Generation Europe: The Academy to międzynarodowa inicjatywa zrzeszająca ponad 45 organizacji społecznych pracujących z młodzieżą z 15 europejskich krajów. Projekt służy kształtowaniu i wspieraniu aktywnej postawy obywatelskiej młodych ludzi oraz motywuje do wspólnych działań społecznych, politycznych czy rzeczniczych. Kolejna edycja była realizowana w latach 2022-2024 na dwóch szczeblach – lokalnym i międzynarodowym. Młodzież z trzech krajów w ramach międzynarodowego partnerstwa Polski, Niemiec i Francji współpracowała ze sobą podejmując działania na rzecz rozwiązywania wspólnych, aktualnych problemów społecznych w lokalnych społecznościach. Każdego roku w każdym z tych krajów odbyło się międzynarodowe spotkanie grup młodzieży. W 2022 roku zostało ono zrealizowane w Marsylii, we Francji. Zakończyło się wyborem problemu społecznego, nad którego rozwiązaniem młodzież pracowała przez kolejne dwa lata. Został on ujęty w temat „Ekologia i ochrona przyrody. Jak się masz, Ziemi?” W 2023 roku wymiana młodzieży odbyła się w Gdańsku, w Polsce. Podczas tego spotkania młodzież stworzyła lokalny plan działań, których realizacja miała przyczynić się do poprawy sytuacji i jakości życia w lokalnych społecznościach. W 2024 roku grupy młodzieży z krajów partnerskich spotkały się w Weimarze, w Niemczech. Był to czas prezentowania wyników podjętych działań oraz dzielenia się doświadczeniem zdobytym podczas realizacji projektów. Podczas spotkań lokalnych grupa młodzieży pod okiem wspierających ich ambasadorki oraz pracowniczki młodzieżowej pracowała nad rozwiązaniami wybranego problemu społecznego. Młodych ludzi pomimo wielu różnic łączy wspólny cel ratowania Ziemi, dlatego zintegrowali siły w dbaniu o ekologię i szerzeniu świadomości na temat środowiska naturalnego i ochrony wody. Projekt jest koordynowany przez niemiecką organizację IBB i realizowany w partnerstwie z niemiecką organizacją Next Level oraz francuskimi organizacjami Une Terre Culturelle i Because U Art.



## Wstęp od Hani i Zosi

Jest nam niezmiernie miło zaprezentować zbiór pomysłów na ekologiczne warsztaty, akcje i inicjatywy, które powstały w głowach niezwykle kreatywnej młodzieży, z którą miałyśmy okazję współpracować podczas projektu Generation Europe: The Academy. Zostały one zrealizowane w ramach działań zatytułowanych "Ekologia i ochrona przyrody. Jak się masz, Ziemi?". Od samego początku lokalne spotkania z młodzieżą sprawiały nam dużo satysfakcji i przyjemności. Miałyśmy okazję towarzyszyć tej grupie przez prawie 3 lata. W tym czasie zmieniała się młodzież, zmieniałyśmy się my, zmieniał się świat i okoliczności współpracy. Kończąc ten etap projektu chcemy wyrazić podziw dla zaangażowania tych młodych osób, które poświęcały swój wolny czas na aktywistyczne działania. Zazwyczaj w wirze pracy podczas realizacji programu brakowało nam czasu, żeby podkreślać jak wiele niezwykłych rzeczy udało im się zrobić i jak dużo małych i dużych sukcesów udało im się osiągnąć. Przygotowywałyśmy tę broszurę z zamiarem podzielenia się pomysłami na proekologiczne działania z innymi osobami i grupami, ale też bardzo zależało nam na tym, żeby była to symboliczna gratyfikacja dla młodzieży. Niech będzie to najlepsze podsumowanie czasu spędzonego razem. Adam, Amina, Eliza, Julia, Kuba, Michał, Mubina, Tamila - jesteście z Was dumne!

## Wstęp od grupy młodzieży

Hejka!

Do każdej osoby czytającej – Jako grupa młodzieży projektu Generation Europe życzymy udanej lektury. Mamy nadzieję, że prowadzenie tych warsztatów sprawi Ci taką samą przyjemność, jaką sprawiło nam. Niech ta broszura stanie się dla Ciebie źródłem inspiracji i refleksji, a nasze rezultaty motywacją do własnych działań. Pamiętaj, wszyscy mają równe szanse!





# Warsztat Zrób przestrzeń dla ekologii

*Poza ideą tego, co właściwe i niewłaściwe  
istnieje przestrzeń – tam się spotkamy.*

*Jalaladin Rumi*

Grupa:

młodzież  
dorośli

Czas trwania:

3 godziny

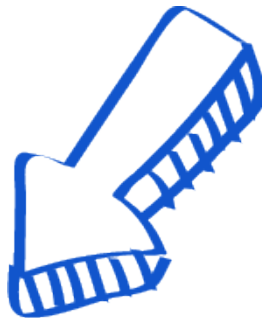
Ziemia, ogień, woda, powietrze to hasła przewodnie warsztatów, podczas których zachęcamy do poszukiwania, projektowania i wdrażania ekologicznych praktyk do naszego życia. Cztery żywioły stanowią inspirację do twórczego myślenia, wrażliwego odczuwania i kreatywnego działania na rzecz planety. Podczas warsztatów wspólnie z osobami uczestniczącymi odkrywamy jak nasze codzienne życie i wybory nieustannie przeplatają się z czterema żywiołami. Zajęcia „Zrób przestrzeń dla ekologii” to czas na wspólne zastanowienie się co można zrobić dla planety, dbając jednocześnie o własny dobrobyt oraz wspierając rozwój lokalnej społeczności. Nie zabrakło w nich integracji, zabawy, dyskusji, artystycznych form wyrazu oraz innowacji i synergicznego działania osób uczestniczących w myśl zasady: „jeśli działanie nie daje radości, to nie jest ono zrównoważone.”

 Cele:

- wzrost wiedzy na temat sytuacji ekologicznej
- rozwój umiejętności myślenia krytycznego, analitycznego i przyczynowo-skutkowego
- wzmocnienie zdolności prezentowania własnych pomysłów i opinii
- zwiększenie świadomości na temat konsekwencji codziennych wyborów i ich wpływie na stan planety
- pogłębienie refleksji nad rolą jednostki i własną sprawczością w działaniach ukierunkowanych na ekologię
- zrozumienie potrzeby synergicznych działań proekologicznych i wielopoziomowej (regionalnej, krajowej, globalnej) współpracy na rzecz ochrony środowiska

## Materiały:

- Wydrukowane załączniki
- 4 duże arkusze papieru
- Materiały plastyczne
- Gazety
- Kleje
- Nożyczki
- Komputer lub telefon do wyświetlania materiałów źródłowych online
- Gra karciana o śladzie węglowym (*Możesz ją przygotować samodzielnie - przykładowe wartości śladu węglowego produktów i usług są dostępne w internecie. My polecamy: [Ekologia w praktyce - cykl infografik](#)*)



## Przygotowanie przed warsztatami:

1. Wydrukować załączniki
2. Zaopatrzyć się w materiały potrzebne do przygotowania kolaży
3. Przygotować stanowiska do pracy - 4 stoły i krzesła odpowiadające liczbie osób

*Wprowadzenie: Osoby uczestniczące pracując w grupach stworzą kolaż w cyklu działania podzielonym na etap ognia, ziemi, wody i powietrza. Każdy z nich rozpoczyna się od zapoznania z materiałem źródłowym odpowiednim dla żywiołu oraz instrukcją odpowiednią do etapu pracy, a następnie grupa przechodzi do twórczego opracowania wskazanego zagadnienia.*

## Przebieg warsztatu:

### Część I - wstęp

Zapoznaj grupę z tematyką zajęć, w których wezmą udział. Możesz posłużyć się opisem warsztatów, który znajduje się na początku. Poinformuj o czasie trwania i planowanych działaniach, w razie potrzeby, ustalcie zasady uczestnictwa.

Jeśli grupa nie zna się zbyt dobrze, warto rozpocząć warsztaty od przedstawienia się i poznania imion. Propozycja: Stojąc w kole każda osoba mówi swoje imię oraz przymiotnik ją opisujący rozpoczynający się na tę samą literę alfabetu. Jeśli chcesz rozpocząć lub kontynuować zajęcia od ćwiczenia-rozgrzewki proponujemy "one-clap - double clap". Stojąc w kole osoby uczestniczące po kolei klaszczą w dłonie zgodnie z ruchem wskazówek zegara. Każdy klaszcze jeden raz, aż do momentu, w którym ktoś zaklaszcze dwa razy - wtedy zmienia się kierunek klaskania (z prawej na lewą, z lewej na prawą). Osoba, która się pomyli - klaśnie, gdy kierunek już się zmienił albo nie zareaguje na zmianę, odpada z gry. Zabawa trwa do momentu pozostania w grze tylko jednej osoby - ta wygrywa.

Po części integracyjnej przejdź do pierwszego ćwiczenia związanego z tematem warsztatów - bingo o ekologii (załącznik 1). Rozdaj wszystkim kartki z wydrukowanym bingo i długopis. Podczas tego zadania osoby będą rozmawiać ze sobą poszukując kogoś, kto... (twierdzenia z gry) i wpisując imię tej osoby w odpowiednie pole. Jedno imię można wpisać tylko raz. Pierwsza osoba, która uzupełni wszystkie pola imionami osób z grupy wypowiada słowo "bingo". Po tym komunikacie wszyscy razem sprawdzacie pola, szukacie pozostałych osób, które zgadzają się z danym twierdzeniem, dopytujecie się o szczegóły. Zabawa pozwala w swobodny sposób wprowadzić w atmosferę warsztatu, lepiej poznać grupę i ich zaangażowanie w ekologiczne działania.

### Część II - tworzenie żywiołowych kolaży

1. Podział na grupy: Aby przejść do pracy warsztatowej osoby uczestniczące tworzą 4 grupy. W tym celu rozdaj grafiki 4 żywiołów (załącznik 2). Jeśli masz wystarczająco dużo czasu, możesz poprosić o wymyślenie nazwy i/lub stworzenie loga zespołu. Grupy zajmują miejsca przy stanowiskach pracy zgodnie z żywiołami, które reprezentują (grupa ogień - stół ogień, grupa woda - stół woda, ... itd.). Każda z nich ma do dyspozycji materiał źródłowy odpowiadający żywiołowi, materiały plastyczne do tworzenia kolażu oraz instrukcję do pierwszego etapu. Grupy będą pracowały nad kolażami rotacyjnie, co oznacza, że każda zapozna się

ze wszystkimi materiałami źródłowymi, wynikami pracy grupy z poprzednich etapów oraz będzie miała wkład w tworzenie wszystkich kolaży. Po zakończeniu pracy lub upływie wyznaczonego czasu, grupa zmienia stolik zgodnie z ustaloną kolejnością (np. ruchem wskazówek zegara).

2. Praca nad kolażem przebiega według instrukcji (załącznik 3) rozdawanej każdej grupie w poszczególnych etapach w kolejności:
  - I etap: ogień (identyfikacja problemu)
  - II etap: ziemia (wpływ na planetę)
  - III etap: woda (proponując rozwiązania)
  - IV etap: powietrze (pozytywne efekty)
3. Po zakończonej pracy poproś wszystkie zespoły o zaprezentowanie kolaży, podzielenie się refleksją dotyczącą informacji zebranych w trakcie analizy materiałów źródłowych i wynikami pracy grupy. Omówcie zidentyfikowane problemy i proponowane rozwiązania. Zastanówcie się, które z nich możecie wprowadzić do swojego życia samodzielnie, a które z nich wymagają zmian systemowych na poziomie lokalnym lub globalnym.

Poniżej podajemy spis materiałów źródłowych, z których skorzystaliśmy. Możesz użyć innych (np. ze względu na dezaktualizację danych w przyszłości lub poziom trudności dostosowany do grupy).

- stanowisko ogień: artykuł dostępny online: [Globalny wzrost temperatury. Konsekwencje dla Ziemi i ludzkości \(kompas.g.pl\)](#)
- stanowisko ziemia: spot reklamowy Vinted: [Too many? | Vinted](#) oraz materiał pomocniczy: [Twoja szafa ma znaczenie - Vinted zachęca nas do ekologicznych wyborów! - CommerceTrends](#)
- stanowisko woda: odcinek "Kto rządzi morzami i oceanami" podcastu Dział Zagraniczny: <https://open.spotify.com/episode/2BTsspcJeR3rf-NvLOTvuSZ?si=GNEgsxj4QVa70fuJH9X6Tw>
- stanowisko powietrze: gra karciana "CO<sub>2</sub>a ślad węglowy" firmy opec z uproszczoną instrukcją (załącznik 4)

### Część III - podsumowanie

Na zakończenie proponujemy podzielić się pomysłami na ekologiczne działania dopasowane do poszczególnych żywiołów - tym, co zrobiły, robią lub chcą zrobić osoby uczestniczące w warsztacie. Proponując te mogą stanowić kontynuację warsztatu jako jego część praktyczną. Dzięki temu grupa wzmocni przekonanie o własnej sprawczości i zyska satysfakcję z realnego działania dla zmiany lokalnej sytuacji ekologicznej. My dzielimy się tutaj naszymi, które zrealizowałyśmy w ramach projektu.



- **WODA:** sprzątnięcie plaży - 2 edycje: w 2023 roku w Brzeźnie i w 2024 roku w Stogach
- **ZIEMIA:** kolektywna skrzynka w ogrodzie społecznym Plony w Gdańsku, w której uprawialiśmy warzywa i zioła
- **POWIETRZE:** aloes, który ma właściwości oczyszczające i nawilżające powietrze w „naszej” sali warsztatowej comiesięcznych spotkań lokalnych w Solidarności Codziennie (ECS Gdańsk)
- **OGIEŃ:** warsztaty i wydarzenia promujące ekologiczny styl życia:
  - warsztat artystyczny, podczas którego powstały pocztówki z wakacji z morskim motywem z wykorzystaniem naturalnych i przyjaznych środowisku materiałów
  - warsztat personalizacji wielorazowych szklanych butelek na wodę z kranu
  - wielokulturowy eko-festyn “Sadzimy idee”, podczas którego goście i gościnnie w Domu Sąsiedzkiego w Pałacu zrobili kiszonki z warzyw i owoców, uszyli wielorazowe woreczki i jedli dania z sezonowych, lokalnych produktów

*Pomysł, przygotowanie i prowadzenie warsztatów:* Hanna Rugała, Zofia Przasnyska  
*Opracowanie scenariusza:* Hanna Rugała



## Bingo EKOlógJA! Znajdź osobę, która...

segreguje śmieci

.....  
IMIĘ

nie używa plastikowych  
słomek do napojów

.....  
IMIĘ

oszczędza wodę

.....  
IMIĘ

nie marnuje jedzenia

.....  
IMIĘ

używa wielorazowych  
toreb na zakupy

.....  
IMIĘ

oszczędza energię

.....  
IMIĘ

zwraca uwagę skąd  
pochodzi kupowany  
produkt

.....  
IMIĘ

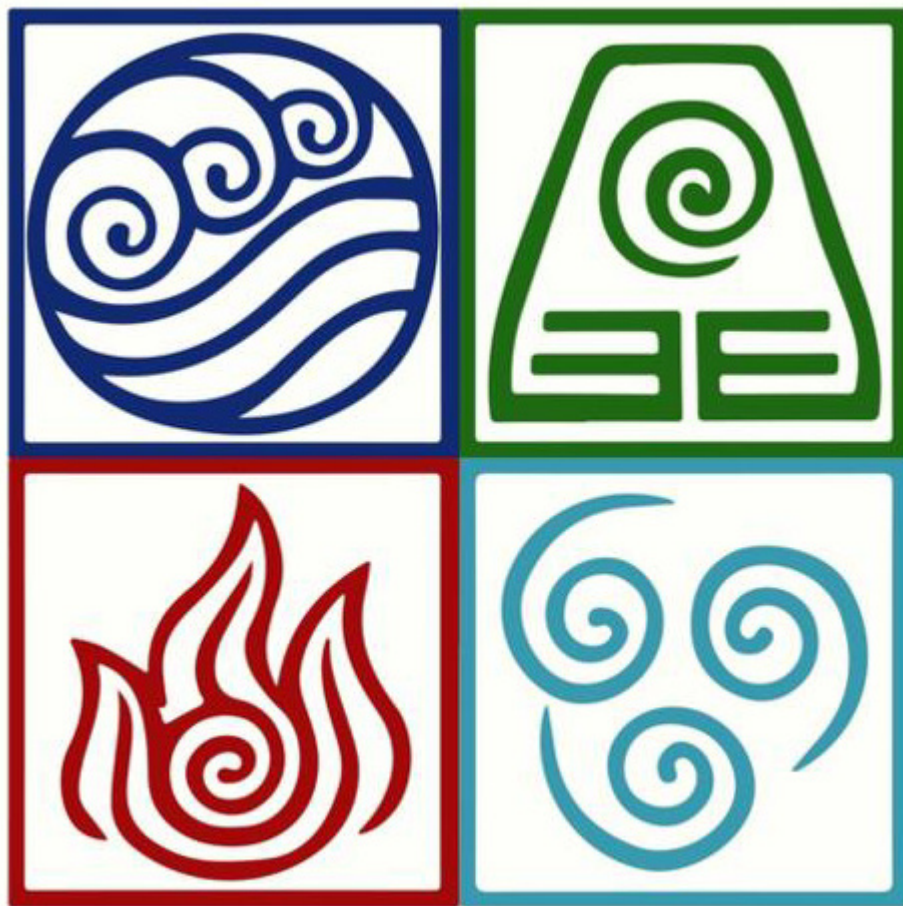
naprawia stare lub  
zepsute zamiast kupo-  
wać nowe produkty

.....  
IMIĘ

ogranicza używanie  
jednorazowych pro-  
duktów

.....  
IMIĘ

Załącznik 2



## ETAP OGNIĄ – JAKI MAMY PALĄCY PROBLEM?



Zapoznajcie się z materiałem źródłowym. W tej rundzie będziecie identyfikować problemy i zagrożenia, jakie zostały w nim przedstawione. Problemy powinny być sformułowane jasno oraz tak, by miały związek z ekologią oraz żywiołem, który reprezentujecie jako zespół. Kolejne grupy będą pracować nad innymi aspektami zidentyfikowanych problemów.

## ETAP ZIEMI – JAKI TO MA WPŁYW NA PLANETĘ?



Zapoznajcie się z materiałem źródłowym oraz rezultatami pracy grupy opracowującej etap ognia. W tej rundzie będziecie analizować jaki wpływ na kondycję planety Ziemi mają zidentyfikowane przez poprzednią grupę palące problemy. Wnioski powinny być sformułowane jasno i czytelnie oraz tak, by miały związek z ekologią.

## ETAP WODY – JAK MOŻEMY UGASIĆ POŻAR?



Zapoznajcie się z materiałem źródłowym oraz rezultatami pracy grup opracowujących etap ognia i ziemi. W tej rundzie będziecie proponować możliwe rozwiązania palącego problemu, tak żeby ograniczyć negatywne skutki dla planety Ziemi i poprawić jej kondycję. Rozwiązania powinny być sformułowane konkretnie i czytelnie oraz tak, by miały związek z ekologią.

## ETAP POWIETRZA – CZY MOŻEMY ODETCRNAĆ?



Zapoznajcie się z materiałem źródłowym oraz rezultatami pracy grup opracowujących etap ognia, ziemi i powietrza. W tej rundzie będziecie zastanawiać się jakie mogą być pozytywne efekty dla planety Ziemi zaproponowanych rozwiązań palącego problemu. Efekty powinny być sformułowane jasno i czytelnie oraz tak, by miały związek z ekologią.

## Załącznik 4

### Cel gry

Jako pierwszy/a dobrze oszacuj wartość śladu węglowego wszystkich swoich kart i wygraj rozgrywkę.

### Przygotowanie do gry

Każda z grających osób otrzymuje po 3 karty i kładzie je przed sobą (do dołu stroną z podaną wartością śladu węglowego tak, aby była ona niewidoczna). Reszta kart tworzy talię dobierania.

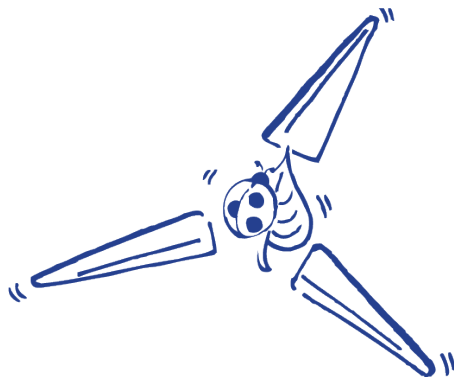
Na środku stołu połóżcie jedną kartę z talii dobierania stroną z widoczną wartością śladu węglowego.

### Przebieg gry

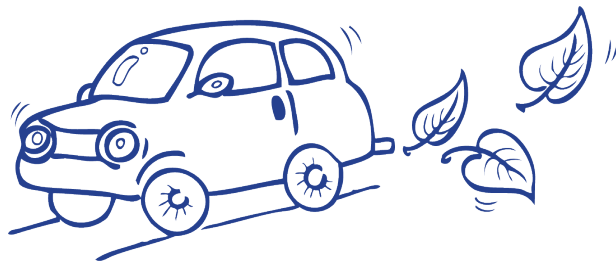
W każdej rundzie zagrywacie jedną ze swoich kart. Zadaniem jest oszacować, czy ma ona większą czy mniejszą wartość śladu węglowego niż pozostałe karty wyłożone na stole. Osoba grająca układa swoją kartę w wybranym miejscu na osi śladu węglowego, jednocześnie odwracając ją w celu sprawdzenia poprawności szacowania.

Jeśli karta została położona w złym miejscu, osoba grająca odkłada kartę na bok i bierze kolejną z talii dobierania. Teraz kolej następnego/-j gracza/graczki.

Grę wygrywa osoba, która jako pierwsza pozbędzie się wszystkich swoich kart.



# Gra Eko-misja



Grupa:

dzieci

młodzież

*(dorośli też się dobrze bawili)*

Czas trwania:

45 minut



## Cele:

- wzrost wiedzy o otaczającym środowisku naturalnym i jego zasobach
- rozwój umiejętności pracy indywidualnej lub pracy w grupie (w zależności od wariantu gry) oraz kreatywnego myślenia
- docenienie i uznanie wartości planety Ziemi jako przestrzeni życia

## Materiały:

- Wydrukowane zadania do gry
- Punkty (Mubina i Amina wykorzystały papierowe serca wycięte ze starej makułatury)
- Telefon/aparat, z którego osoby uczestniczące będą mogły skorzystać podczas gry
- Nagrody (opcjonalnie)

## Przygotowanie przed warsztatami:

1. Wybrać przestrzeń do gry, która umożliwi wykonanie wszystkich zadań
2. Wydrukować lub napisać zadania do gry (załącznik 1)

*Wprowadzenie: Zapoznaj osoby uczestniczące z tematem, celem i zasadami gry, w której wezmą udział. Poinformuj o czasie trwania i zasadach, które zapewnią grupie bezpieczeństwo oraz dobrą zabawę.*

## Przebieg gry:

Gra polega na jak najszybszym wykonywaniu zadań, które osoby uczestniczące losują kolejno po wykonaniu poprzedniego. Wszystkie wydrukowane i rozcięte polecenia należy ułożyć na stole, przy którym będzie osoba prowadząca grę. Osoby grające losowo wybierają karteczkę z zadaniem i wykonują je zgodnie z instrukcją. Rezultat okazują osobie prowadzącej, która stwierdza prawidłowość/trafność wykonania i przydziela punkt lub udziela wskazówek w celu poprawy. Każdorazowe zdobycie punktu oznacza losowanie kolejnego, aż do wyczerpania puli. Osoba z największą ilością zdobytych punktów wygrywa grę.



### Wskazówki:

- Grę można zaplanować jako rozgrywkę indywidualną (osoba vs osoba) lub grupową (zespół vs zespół).
- Jeśli grupa jest liczna, proponujemy ponumerować zadania do gry, a do losowania przygotować numerki. W ten sposób łatwiej będzie kontrolować, które z nich zostały już wykonane przez grających osoby/zespoły.
- Zachęcamy do stworzenia własnej listy zadań do wykonania w ramach "eko-misji" dostosowanych do wieku osób uczestniczących, preferowanej formy aktywności lub przestrzeni, w której odbywa się gra.

*Pomysł, przygotowanie i prowadzenie warsztatów: Amina Shamkhalova, Mubina Saiibzhanova, Tamila Aiubova*

*Opracowanie scenariusza: Hanna Rugała*



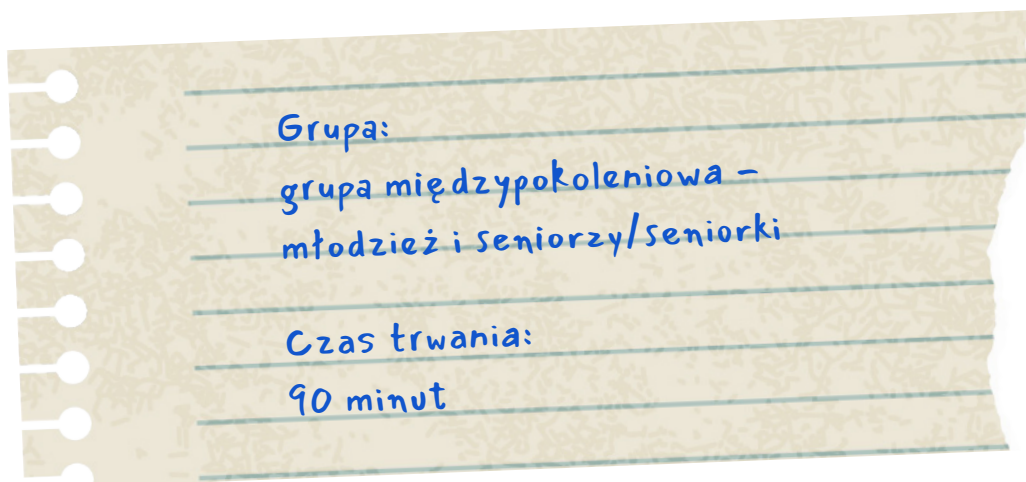


## Załącznik 1

<p>Znajdź i sprzątnij plastikowy odpad.</p>
<p>Zrób zdjęcie eko-przyjaznego pojazdu (np. roweru, samochodu elektrycznego).</p>
<p>Stwórz rysunek przedstawiający ekologiczną superbohaterkę - osobę lub postać walczącą o ochronę środowiska.</p>
<p>Zbierz liście różnych gatunków drzew i stwórz mały zielnik.</p>
<p>Znajdź i zrób zdjęcie pięknego kwiatu w naturalnym środowisku.</p>
<p>Narysuj ulubioną roślinę lub zwierzę.</p>
<p>Znajdź i zrób zdjęcie ciekawego znaku ekologicznego (np. "zakaz palenia").</p>
<p>Zrób zdjęcie ciekawego owada lub ptaka.</p>
<p>Zrób selfie z drzewem lub rośliną.</p>
<p>Zbierz kilka gałązek lub kamyków i utwórz z nich małą rzeźbę np. słowo "EKO".</p>



# Warsztat Eko-portret



## Cele:

- wzrost wiedzy o ekologicznych dobrych praktykach poprzez dzielenie się informacjami i wymianę doświadczeń w procesie międzypokoleniowego uczenia się
- rozwój umiejętności uważnego słuchania, współpracy i kreatywnego myślenia
- budowanie porozumienia i solidarności pomiędzy grupami pokoleniowymi
- refleksja nad własną postawą i proekologicznymi zachowaniami w cyklu życia

## Materiały:

- Papier
- Materiały plastyczne (według uznania: kredki/mazaki/farby i pędzle)
- Wydrukowane arkusze krzyżówki
- Długopisy

## Przygotowanie przed warsztatami:

1. Wydrukować załącznik (dla każdej osoby) i zaopatrzyć się w materiały plastyczne
2. Przygotować przestrzeń warsztatową - ustawić krzesła wokół dużego stołu (lub kilku mniejszych połączonych ze sobą)

*Wprowadzenie: Warsztat jest okazją do budowania dialogu międzypokoleniowego poprzez wspólną artystyczną pracę oraz rozmowę o ekologii. Podczas zajęć osoby uczestniczące stworzą swoje eko-portrety w procesie malowania partycypacyjnego. Zadbaj o swobodną, nieformalną atmosferę spotkania, która ułatwi rozpoczęcie twórczej aktywności podczas wspólnej pracy.*

## Przebieg warsztatu:

### Część I - wstęp

Powitaj osoby uczestniczące, zapoznaj je z celem spotkania oraz tematyką warsztatów. W razie potrzeby stwórzcie kontrakt, w którym grupa określi zasady uczestnictwa w spotkaniu. Zachęć osoby do przedstawienia się i powiedzenia kilku słów o sobie. Do tego celu możesz wykorzystać to ćwiczenie: Stojąc w kole każda osoba mówi swoje imię oraz przymiotnik ją opisujący rozpoczynający się na tę samą literę alfabetu.

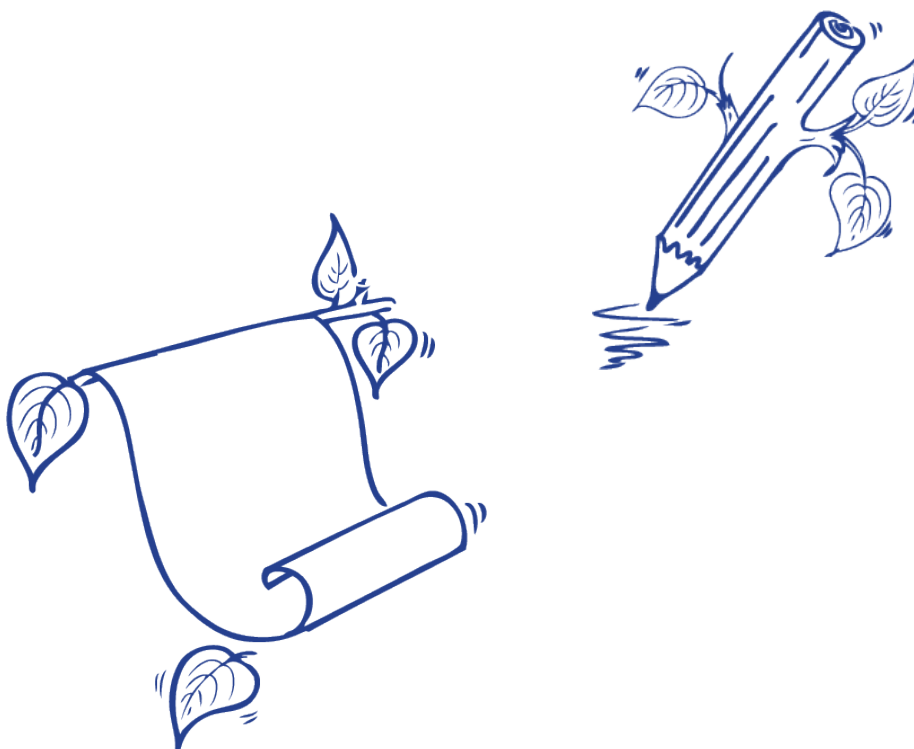
### Część II - tworzenie eko-portretów

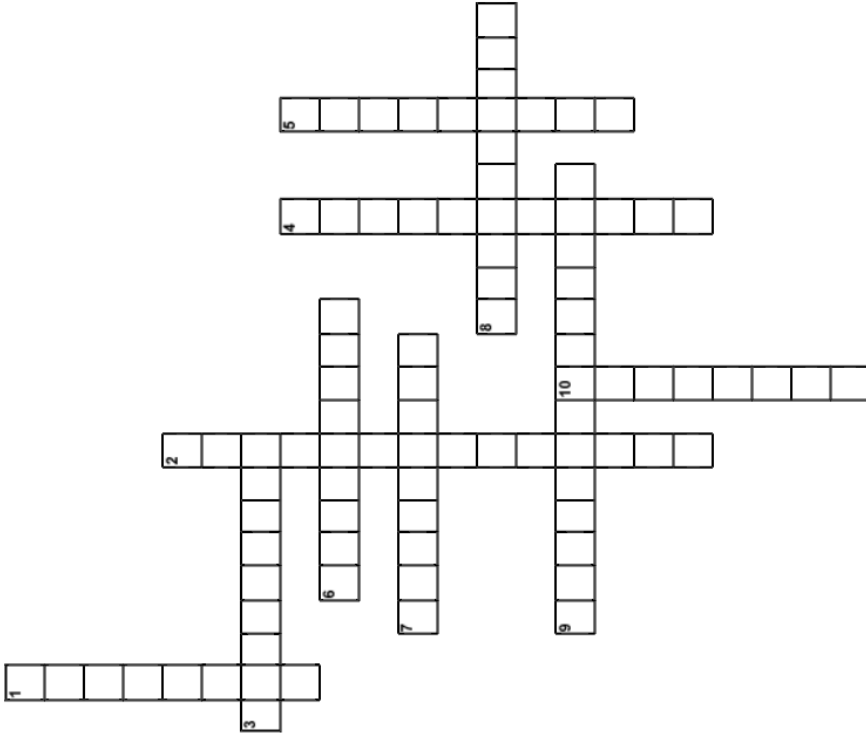
Poproś osoby uczestniczące o zajęcie miejsc wokół stołu. Jeśli grupa jest liczna, rozważ podzielenie jej na mniejsze zespoły lub pracę w parach. Daj grupie kilka minut na swobodną rozmowę, zapoznanie się ze stanowiskiem pracy i podpisanie swoim imieniem leżących przed nimi arkuszy papieru. Po tym czasie poproś, aby przekazali pustą kartkę osobie siedzącej po ich lewej stronie i rozpoczęli tworzenie portretu osoby siedzącej po ich prawej stronie. W każdej rundzie trwającej kilka minut malują wybrany element twarzy/sylwetki, a następnie przekazują kartkę osobie obok zgodnie z ruchem wskazówek zegara. Podczas tego etapu ćwiczenia, równocześnie z malowaniem, osoby prowadzą ze sobą rozmowę o codziennych ekologicznych praktykach i zachowaniach, świadomości i postawach dotyczących ochrony środowiska oraz przekonaniach dotyczących różnych aspektów działań proekologicznych. Praca kontynuowana jest do momentu aż rysunki dotrą do osób, które są na nim namalowane. W kolejnym etapie tego ćwiczenia osoby uczestniczące kontynuują przekazywanie sobie prac wypisując wokół portretu informacje o ekologicznych dobrych praktykach sportretowanej osoby, które udało im się pozyskać w czasie rozmowy i zapamiętać. Po zakończeniu tego ćwiczenia każda z osób krótko podsumowuje swój eko-portret oraz wypisane wokół niego informacje. Jeśli grupa wyraża taką chęć, odbija na pracy swoją dłoń, korzystając z farby w wybranym przez siebie kolorze.

### Część III - podsumowanie

Po zakończeniu pracy artystycznej warto usystematyzować i wzmocnić wiedzę, którą grupa zdobyła dzieląc się swoimi ekologicznymi dobrymi praktykami. W tym celu proponujemy uzupełnienie krzyżówki (załącznik 1). Osoby uczestniczące pracują indywidualnie, starając się jak najszybciej uzupełnić hasła w krzyżówce. Po zakończeniu samodzielnej pracy nad zadaniem wspólnie omówcie treść i rozwiązanie krzyżówki oraz wyjaśnijcie ewentualne wątpliwości. Jest to również dobra okazja do dyskusji o faktach ekologicznych a osobistych przekonaniach dotyczących ekologii. Na koniec zapytaj każdą z osób o jej wrażenia i wnioski z warsztatu.

*Pomysł, przygotowanie i prowadzenie warsztatów:* Kuba Jasiński, Adam Kalinowski  
*Opracowanie scenariusza:* Hanna Rugała, Zofia Przasnyska





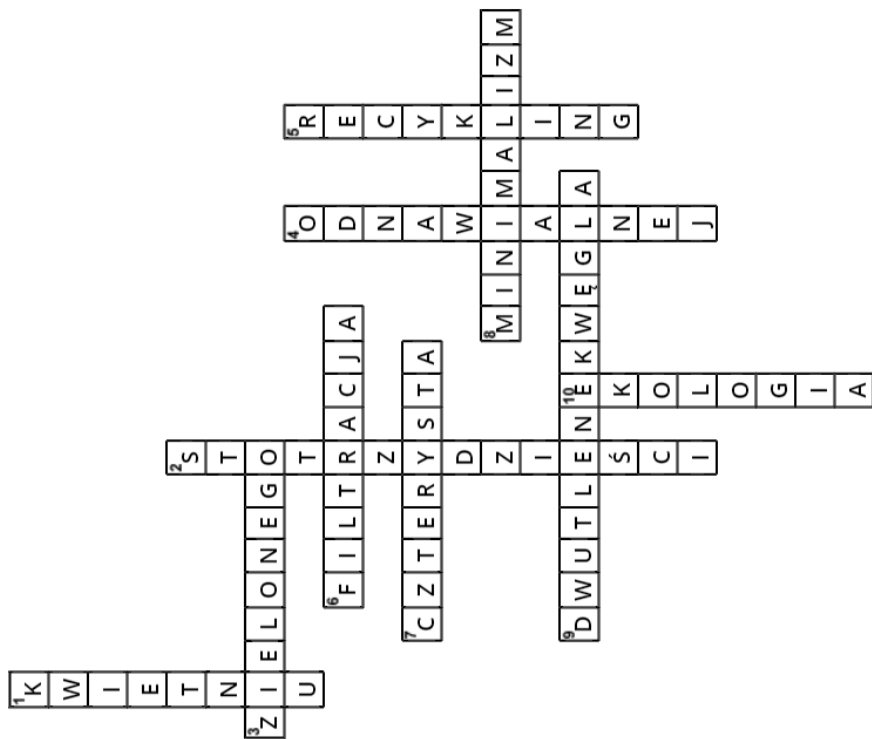
**Poziomo:**

- 3. Jakiego koloru jest śmietnik do segregacji szkła?
- 6. Jak nazywa się proces oczyszczania wód?
- 7. Około ile lat rozkłada się plastik? (słownie)
- 8. Jak nazywa się styl życia polegający na ograniczeniu swoich potrzeb i wymagań do minimum?
- 9. Stężenie jakiego związku chemicznego w atmosferze powoduje zmiany klimatyczne oraz wzrost temperatury Ziemi?

**Pionowo:**

- 1. W jakim miesiącu obchodzimy dzień ziemi?
- 2. Ile kilogramów żywności średnio marnuje Polak rocznie? (słownie)
- 4. Jakim rodzajem energii jest energia słoneczna?
- 5. Jak się nazywa proces odzyskiwania odpadów do ponownego użytku?
- 10. Co oznacza skrót "Eko"?

# Klucz do krzyżówki



## Poziomo:

- Jakiego koloru jest śmietnik do segregacji szkła?
- Jak nazywa się proces oczyszczania wód?
- Okolo ile lat rozkłada się plastik? (słownie)
- Jak nazywa się styl życia polegający na ograniczeniu swoich potrzeb i wymagań do minimum?
- Stężenie jakiego związku chemicznego w atmosferze powoduje zmiany klimatyczne oraz wzrost temperatury Ziemi?

## Pionowo:

- W jakim miesiącu obchodzimy dzień ziemi?
- Ile kilogramów żywności średnio marnuje Polak rocznie? (słownie)
- Jakim rodzajem energii jest energia słoneczna?
- Jak się nazywa proces odzyskiwania odpadów do ponownego użytku?
- Co oznacza skrót "Eko"?



# Warsztat Eko-rozwój



Grupa:

dzieci wraz z rodzicami

(osobami dorosłymi, które pomogą  
wykonać ćwiczenia)

Czas trwania:

90 minut

 Cele:

- wzrost i utrwalenie wiedzy z zakresu segregowania odpadów i przygotowania ich do recyklingu
- rozwój umiejętności formułowania i wyrażania swoich pomysłów i poglądów poprzez pracę twórczą
- wzmocnienie prawidłowych nawyków dbania o środowisko i wartości istotnych w działaniu na rzecz ochrony przyrody
- kształtowanie świadomości i postawy proekologicznej

Materiały:

- Papier (biały i kolorowy)
- Kredki
- Mazaki
- Farby i pędzle
- Długopisy
- Wydrukowane arkusze krzyżówki (opcjonalnie)

## Przygotowanie przed warsztatami:

1. Wydrukować załączniki
2. Przygotować materiały plastyczne i przestrzeń warsztatową - ustawić krzesła wokół dużego stołu (lub kilku mniejszych połączonych ze sobą) lub w kręgu, jeśli zajęcia rozpoczynają się grą "sałatka owocowa"

## Wprowadzenie:

### Przebieg warsztatu:

#### Część I - wstęp

Przywitaj grupę i zapoznaj ją z tematem, celem i czasem trwania warsztatów. Przypomnij zasady pracy, które zapewnią osobom uczestniczącym bezpieczeństwo i współpracę w dobrej atmosferze. Jeśli to potrzebne, poproś wszystkich o przedstawienie się. Zaproponuj krótką grę na rozgrzewkę, która zintegruje grupę. Propozycja: zabawa sałatka owocowa. Grupa zajmuje miejsca na krzesłach ustawionych w kręgu, a osoba prowadząca przydziela kolejno każdej z nich nazwę owocu (np. jabłko, kiwi, banan, gruszka) lub innych kategorii rzeczy według uznania. Grę rozpoczyna osoba prowadząca, która staje w środku koła i kończy zdanie "W mojej sałatce owocowej jest..." wymieniając owoc/owoce przydzielone na początku gry. Te osoby, których owoc został wspomniany, wstają i zamieniają się miejscami, a osoba będąca w środku koła również próbuje zająć jedno z wolnych krzesel. Ta, która nie zdążyła zająć miejsca, zostaje w środku i teraz to ona wypowiada zdanie, podając nazwy wybranych przez siebie owoców. Gra jest kontynuowana przez kilka minut, przynajmniej do momentu aż każda osoba zmieni miejsce chociaż raz.

#### Część II - ćwiczenia

1. Rozłóż na stole kolorowe kartki reprezentujące różne kosze na śmieci, których używamy do segregacji odpadów (czarny, brązowy, niebieski, zielony, żółty) oraz rozcięte karteczki z nazwami różnych rzeczy, które wyrzucamy (załącznik 1), tak aby nie było widać co jest na nich napisane. Możesz też użyć małych pojemników w tych kolorach lub wykorzystać śmietniki do segregacji, jeśli są one dostępne. Jeśli dzieci nie potrafią jeszcze samodzielnie czytać, możesz przygotować obrazki zamiast wyrazów. Każda osoba losuje jedną karteczkę i umieszcza napisaną/narysowaną na niej rzecz w odpowiednim pojemniku. Następnie grupa dyskutuje czy dany odpad został poprawnie posegregowany, a prowadzący potwierdza lub informuje, do którego pojemnika wrzucamy wymienioną rzecz.

2. Rozdaj grupie czyste kartki papieru, a na stole rozłóż materiały plastyczne. Zadaniem osób uczestniczących jest przygotowanie wizualizacji wybranej eko-praktyki, którą lubią wykonywać na co dzień i chcą się nią podzielić z innymi. Po zakończeniu pracy poproś każdą z osób o zaprezentowanie i omówienie swojej pracy. Wspólnie podsumujcie jakie praktyki i zachowania ekologiczne pojawiają się w opowieściach grupy najczęściej, a jakie najrzadziej oraz zastanówcie się dlaczego tak może być.

### Część III - podsumowanie

Po zakończeniu pracy artystycznej warto usystematyzować i wzmocnić wiedzę, którą grupa zdobyła dzieląc się swoimi ekologicznymi dobrymi praktykami. W tym celu proponujemy uzupełnienie krzyżówki (załącznik 1 z warsztatu "eko-portret") z pomocą towarzyszących dzieciom osób dorosłych. Na koniec zaprosz grupę do refleksji po warsztacie. Zapytaj osoby uczestniczące jakich ciekawych lub nowych rzeczy o ekologii dowiedziały się one podczas warsztatu oraz czy jest coś z zakresu ekologii i ochrony przyrody co chciałyby wprowadzić do swojego życia po tych zajęciach.

*Pomysł, przygotowanie i prowadzenie warsztatów:* Julia Malyk, Eliza Solovei

*Opracowanie scenariusza:* Hanna Rugała, Zofia Przasnyska



## Załącznik I

Karta pracy jest jednocześnie kluczem odpowiedzi. Przy wycinaniu pamiętaj o odcięciu pierwszego wiersza i pomieszeniu reszty karteczek.

<b>brązowy (odpady bio)</b>	<b>czarny (zmieszane)</b>	<b>niebieski (papier)</b>	<b>zielony (szkło)</b>	<b>żółty (plastik, metal)</b>
fusy po herbacie	ceramiczna doniczka	karton po przesyłce	butelka po przecierze pomidorowym	woreczek foliowy
skorupki po jajku	resztki mięsa z obiadu	papierowa torba na zakupy	słoik po dżemie	puszka po tuńczyku
obierki z ziemniaków	tubka po paście do zębów	biurowy papier "ksero"	słoiczek po kremie do twarzy	karton po mleku
skórki pomarańczy	zabrudzony papier kuchenny	zeszyt	butelka po syropie	folia alumiowa
skoszona trawa	pełny worek z odkurzacza	gazetka reklamowa	flakon po perfumach	styropian



Autorki: Hanna Rugała, Zofia Przasnyska

© Copyright by Autorki & Fundacja Instytut

Równowagi Społeczno-Ekonomicznej, Gdańsk 2024

Projekt graficzny&design: Katerina Topi



<https://is.gd/8oizD8>  
Image by woodhouse on Freepik